

teljesítmény jutalmazó erejére támaszkodik. Az egyik követendő cél az érdeklődés fenntartása, a figyelem és emlékezet korai túlterhelésének elkerülése.

A NAT 2020 és a kerettantervek is kikönyvített tartalommal készültek. A maximált óraszámom belül rugalmas átrendezés, tematikus csoportosítás lehetséges. Nem a tanulási területhez rendelt óraszám merev megtartása a fő cél, hiszen a tanítóra van bízva minden foglalkozás. A nevelési-oktatási szakasz alapvető feladata:

- a stabil alapkészségek (írás, olvasás, számolás) és -kompetenciák kialakítása,
- a beszéd, a kommunikáció fejlesztése,
- személyiség- és a képességfejlesztés,
- a tanulás iránti motiváció felkeltése és fenntartása,
- a tanuló kíváncsiságára és tanulás iránti vágyára építő fejlesztés.

Az alsó tagozatos kerettantervek egymáshoz kapcsolódóan, egységes rendszerben készültek, mindenütt a kompetenciák és az ajánlott tevékenységek megadásával együtt. A matematika a számérzék és számfogalom fejlesztését, az alpműveletek stabil elsajátítását helyezi a

középpontba. A magyar oktatásának célja a beszélt és írott nyelv folyamatos fejlődésének megalapozása, az életkornak megfelelő alap-, ajánlott és választható, a tudást (például természet) is fejlesztő szövegek értésének folyamatos kialakítása. Nem kell még formálisan nyelvtant tanítani, a hangsúly a helyesírásom és a beszéden van. A formális környezetismeret-oktatás később, csak a harmadik osztályban kezdődik, ám tartalmi minden tantárgyban megjelennek. A művészetek egymáshoz illeszthető tanulási területet alkotnak, helyes beépítésük a tanításba a személyiséget formáló tényezőként hat. Harmadik osztálytól épül fel a digitális kultúra, ami nem egyszerűen korai informatika, a testnevelés és egészségfejlesztés terület pedig számos új, megvalósítható célt tűz ki. A testnevelés nem pusztán tornaóra, hanem örömet jelentő mozgás, benne lehet tánc és sokféle fizikai aktivitás. Beleépült az egészségfejlesztés, az egészséges életmód alakítása, a kisiskolások testtartási problémáit enyhíteni képes feladatok, s lehetőség nyílik a gyógytestnevelésre is. Mindezek részleteiben sorozatunk tantárgyakra bontott bemutatásaiban kerülnek kifejtésre. Elsőként a két legfontosabb területet, a magyart és a matematikát mutatja be Ungár Ágnes és Móricz Márk.

II.*

Ungár Ágnes

Magyar nyelv és irodalom

Az iskolába lépő gyermek kíváncsi. Kíváncsi és motivált. Meg szeretné érteni és ismerni a világot, birtokba venni, behabzsolni, közelebb kerülni a felnőttek világához. Ta-

lán ebben az egyben hasonlítanak egymásra, minden másban különböznek egymástól. Ezt a kiváló motivációs alapot, amellyel rendelkeznek, gyorsan le tudjuk építeni,

* Készült az EFOP 3.2.15 tartalomfejlesztési projekt támogatásával.

amikor nem vesszük figyelembe eltérő fejlődésű ütemeket, érdeklődési körüket, különböző figyelmi képességeiket, fáradékonyságukat, életkorukat, és rövid időn belül elvárásokkal szembesítjük őket: most itt kellene tartani, nem előrébb, nem hátrébb, most erre kellene képesnek lenni, nem többre, nem kevesebbre és így tovább. Ezeket az elvárásokat a szabályozó dokumentumokra hivatkozva támasztjuk a gyerekek elé, azt lobogtatva csóváljuk a fejünket a fogadóórán a szülővel szemben. Ezért olyan tananyagstruktúrát és tartalmat kell a pedagógusok elé tenni, amely épít a fent leírtakra. Ha ez sikerül, nemcsak a tanulók boldogulását segítjük, de nagy teher alól szabadíthatjuk fel magát a pedagógust is, hiszen szabad teret kaphat arra, hogy végre valóban a tanulóra tudjon fókuszálni, hatékony segítséget adhasson mindenkinek, így neki magának is sikerélménye lehet.

Mindezek tükrében miben tér el, miben más az alsó tagozatos magyar nyelv és irodalom tantárgy a módosított alapdokumentumban a korábbiaktól?

Meghatározó szempontjaink a tartalom kidolgozásakor a következők voltak:

– Az alsó tagozat alapozó szakasz, tehát minden tekintetben a készségfejlesztésnek kell előtérbe kerülnie.

– Az iskolába kerülő gyermek számára a világ komplex egység, ezt az egységet meg kell tartani, hogy valóban alkalmazható tudásra tehessen szert.

– A kommunikációs képességek, a nyelvi fejlettség alapvetően határozzák meg a gyerekek tanulási kompetenciáit, iskolai pályafutását, továbbtanulási és munkavállalói esélyeit.

– Tekintettel kell lenni arra, hogy a gyermekek beszédfejlődése az elmúlt húsz-harminc évben a társadalmi-környezeti változások következtében meglassult.

– Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy egy-egy tanulócsoporton (osztályon) belül mind életkorban, mind társadalmi-szociális háttér, mind adottságok, képességek tekintetében nagyon eltérő tanulók vannak.

Hogyan tud mindez megvalósulni?

A tanulási eredmények mindig konkrét tanulói tevékenységekre utalnak, és tartalmazzák az eltérő képességű tanulók közötti különbségeket is. Megfogalmazzák, hogy egy-egy tevékenységet milyen eltérő szinten valósíthatnak meg a tanulók – milyen segítséget kaphatnak, vagy kell kapniuk adott esetben.

A beszédfejlesztés kiemelt szerepet kapott mind a négy évfolyamon. Nem csupán az egyes tematikákon belül, de külön témakörként is megjelenik konkrét, ehhez kapcsolódó tanulási célokkal, tevékenységekkel és fejlesztési feladatokkal. Hangsúly kerül a kommunikációs helyzetek megismerésére, megjelenítésére, dramatikus feldolgozására, a nyelvi fejlesztésre az utasítások megértésétől az önálló mondat- vagy szövegszintű megnyilvánulásig.

Az olvasástanulásra szánható idő megnyúlik. A betűk megismerése akár egy tanévnél hosszabb időszak is lehet, az olvasás technikájának biztonságos elsajátításának lezárását csak a második tanév végében határozzuk meg a dokumentum azzal, hogy a lassabban fejlődő tanulók még ezután is kaphatnak segítséget. A megfelelő olvasástechnika kialakításával párhuzamosan folyik a készségfejlesztés. A tematikák tartalmazzák az erre vonatkozó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. Fontos kiemelni, hogy a fejlesztési célok között szerepel a térben, síkban és időben való tájékozódás, a testséma kialakításának megsegítése, az artikuláció fejlesztése, kommunikációs gyakorlatok, az együttműködés!

Tapasztalhatjuk, hogy a nagymotoros és a finommotoros mozgás fejlesztéséhez is sokkal több időre van szükség, mint korábban. Ezért az írás előkészítését legalább féléves időszakban határozza meg a kerettanterv. A tananyag elrendezése ezzel lehetővé teszi, hogy csak akkor kezdjenek a tényleges írástanuláshoz, amikor arra fiziológiailag is többségében felkészültek már a gyerekek. Az írott nagybetűk tanulása a második tanévben is megkezdődhet.

Az irodalmi témakörök az életkori sajátosságoknak, a tanulók érdeklődésének megfelelőek és kötődnek, segítik őket a világ megismerésében, közvetlen környezetükben való eligazodásban, érzelmi fejlesztésben. A felsorolt tanulási eredmények segítik a tanítót abban, hogy milyen szintű feldolgozás javasolt egy-egy szöveggel kapcsolatosan. A szövegek tartalmazzák természetismerettel kapcsolatos ismereteket, segítik az időben való tájékozódást, hozzájárulnak a komplex személyiségfejlesztéshez a gyermek és az őt körülvevő szűkebb és tágabb közösség viszonyairól szóló történetekkel, azok feldolgozásával. A feldolgozás során nem a szövegek tartalmának felidézése, a részletek ismeretének ellenőrzése kerül középpontba, hanem az értelmezést segítő technikák alkalmazása, a vizuális, dramatikus elemek felhasználási lehetőségei, az érzékek, érzelmek bevonása. A szövegek feldolgozását sokféle tevékenység és játék kíséri, mely a tanulási eredményekben is megjelenik.

A nyelvtan tanítása helyett a helyesírás tanítására és a nyelvi fejlesztésre kerül a hangsúly. Leíró nyelvtan, nyelvtani szabályok egyáltalán nem szerepelnek a kerettantervben. Ehelyett a nyelvi játékokra kerül a hangsúly. Kikerültek az alsó tagozatos nyelvtani anyagból a szófajok. Nem a szófajok kategorizálása, hanem a szavak jelentéstartalma felől közelít, megfigyelésre és gyakorlásra alapozza a helyesírás kialakítását, nem szabályokra. Jelentősen csökkent a szövegalkotással kapcsolatos tananyag és követelmény is. A szóbeli és írásbeli szövegalkotás szoros egységet alkot a nyelvtan anyaggal, amely valójában nem nyelvtantanítás, hanem a szó klasszikus értelmében vett nyelvi fejlesztés.

A tantervet összeállító gyakorló pedagógusok célja az volt, hogy az elvárások helyett a lehetőségekre fókuszálhasson a pedagógus. Legyen lehetősége a tanulók valódi igényeire, képességeire építeni. Ne csak alternatív lehetőségként alkalmazza a gyerekek számára hatékony és motiváló megismerési, feldolgozási lehetőségeket. A közösségfejlesztés, az együttműködésre nevelés részévé váljon a „tananyag”. Bízunk benne, hogy mindez egyértelművé válik a dokumentumot mélységében is megismerő pedagógusok számára.